

передусім були: уповільнення роботи, внесення Головним переселенським управлінням і окремими міністерствами дезорганізації у питання планування і роботи з частими змінами плану. Зокрема, від міністерств приходили телеграми щодо припинення прийому і перерозподіл робітників у зв'язку з невідготовленістю до прийому працівник надходили приходили неочікувані розпорядження про вимогу скерувати на збір бавовни до Херсонської обл. 3000 робітників [7, арк. 40].

Таким чином, населення Тернопільською області у період 50-х рр. ХХ ст. ХХ ст. зазнало помітних кількісних та якісних перетворень, невід'ємною складовою яких були міграційні процеси. У середовищі сільських мешканців помітною була висока мобільність у пошуках роботи та покращення свого матеріального становища. Міграція населення області через діяльність Головного переселенського управління здійснювалася переважно у примусовому порядку. Добровільна міграція мала під собою економічні передумови, що було обумовлено недостатнім промисловим розвитком краю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болдырев В. Итоги переписи населения СССР. М.: Статистика, 1974. 84 с.
2. Населення України. Трудова еміграція в Україні / За ред. Лібанової Е., Позняк О., Малиновської О. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. Птухи НАН України, 2010. 233 с.
3. Державний архів Тернопільської області: путівник / Укрдержархів; Держархів Терноп. обл. Тернопіль: Астон, 2011. 370 с.
4. Державний архів Тернопільської області, ф. Р-2782, оп. 1, спр. 8, арк. 5
5. Там само, спр. 12, арк. 15, 58.
6. Там само, спр. 19, арк. 117.
7. Там само, спр. 20, арк. 40.
8. Статистика міграції населення. М.: «Статистика», 1973. 351 с.
9. Товкун В. Міграція населення і територіальний перерозподіл трудових ресурсів // Розміщення продуктивних сил Української РСР / ред. Бухало С. К.: Вид. Київського університету, 1966. Вип. 5: міжвідомчий науковий збірник. С.34–40.
10. Жбанова К. Організовані переселення в південні області Української РСР у 1955–1967 рр. // Сіверянський літопис. Всеукраїнський науковий журнал. Чернігів, 2015. № 2(122). С.163–171.

Бондар Віктор

Науковий керівник: проф. Зуляк І. С.

ВИДИ, РОДИ І ЗАСОБИ ВІЙСЬКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Технічною базою розвитку сучасного інформаційного суспільства є телекомунікаційні системи, які забезпечують неперервний обіг інформації. Тільки накопичувати інформацію недостатньо – треба ще й доносити її до користувачів, причому так, щоб користувачі не відчували дискомфорту в процесі приймання і сприйняття інформації. Саме забезпечення функціонування інфраструктури всебічного обміну інформацією і є головним завданням телекомунікаційних систем. Звісно, інтенсивний розвиток інформаційних технологій потребує не менш значного розвитку телекомунікаційних систем, але при цьому телекомунікації повинні випереджати у своєму розвитку техніку накопичення інформаційних ресурсів, щоб не гальмувати доступ до них користувачів. З метою забезпечення якісної передачі інформації із врахуванням всіх можливих умов розміщення користувачів, телекомунікаційні системи постійно вдосконалюються і трансформуються (адаптуються), підвищуючи свою пропускну спроможність. В результаті цього з'явилася велика кількість принципово нових видів телекомунікаційних систем і спостерігається подальший процес їх конвергенції та інтелектуалізації [1, с. 9].

Зв'язок і автоматизація управління військами (далі – АУВ) є складовою частиною інформатизації Збройних Сил України (далі – ЗСУ), що виконує завдання із забезпечення обміну інформацією, її обробки, зберігання, документування та вирішення інформаційних і розрахункових задач у системах управління військами. Зв'язок і АУВ організовується штабами і забезпечується військами зв'язку. Відповідальність за стан зв'язку і АУВ покладається на начальника штабу (далі – НШ). Командири та НШ зобов'язані постійно, за будь-яких обставин,

мати зв'язок із вищестоящими і підлеглими командирами, штабами та своїм штабом і використовувати засоби автоматизації для успішного виконання завдань управління військами. Безпосереднє керівництво і відповідальність за підготовку, організацію та забезпечення зв'язку і АУВ покладається на начальника зв'язку і автоматизації управління військами.

У сучасному бою пред'являються високі вимоги у відношенні своєчасності зв'язку. Це обумовлюється швидкоплинністю і високими темпами розвитку бойових дій військ, а також частими і різкими змінами обстановки, внаслідок застосування ракетно-ядерної зброї. При різких змінах обставин потрібні негайне реагування з боку командира, особливо у відповідальні моменти бою. Різко підвищилося значення своєчасності зв'язку при одержанні повідомлень від усіх видів розвідки, при передачі сигналів про повітряного противника, радіоактивного, хімічного і бактеріологічного зараження. Особливого значення своєчасність зв'язку здобуває в ракетних військах і військах протиповітряної оборони [2, с. 10–11].

Головне управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу (далі – ГУЗтаІС ГШ ЗСУ) – структурний підрозділ, призначений для проведення єдиної державної технічної політики у сфері зв'язку та інформатизації, захисту інформаційних ресурсів у інформаційно-телекомунікаційних системах ЗСУ, організації зв'язку і автоматизації управління військами.

Основними завданнями ГУЗтаІС ГШ ЗСУ є: організація зв'язку і автоматизованого управління військами у та здійснення оперативного управління телекомунікаційними мережами України в інтересах оборони держави; підготовка системи зв'язку і автоматизації управління військами та контроль за підготовкою телекомунікаційних мереж України в інтересах оборони держави в порядку, визначеному чинним законодавством; організація використання ресурсу телекомунікаційних мереж України в інтересах ЗСУ; управління та регулювання у сфері використання радіочастотного ресурсу, виділеного для оборони у межах смуг частот відповідальності; розвиток військ зв'язку, визначення основних вимог до якісних характеристик нових (перспективних) зразків техніки зв'язку і автоматизації; реалізація державної політики з питань стандартизації, кодифікації і каталогізації техніки та майна зв'язку і автоматизації; забезпечення, облік, списання техніки та майна зв'язку і автоматизації за номенклатурою начальника зв'язку і автоматизації за номенклатурою начальника зв'язку ЗСУ; участь у реалізації державної політики у сфері захисту інформації та протидії кіберзагрозам в інформаційно-телекомунікаційних системах ЗСУ; організація і керівництво фельд'єгерсько-поштовим зв'язком; участь у військовому співробітництві з питань пов'язаних із розвитком системи та засобів зв'язку, захисту інформації та протидії кіберзагрозам; розробка та реалізація планів і програм міжнародного військового співробітництва з питань [3].

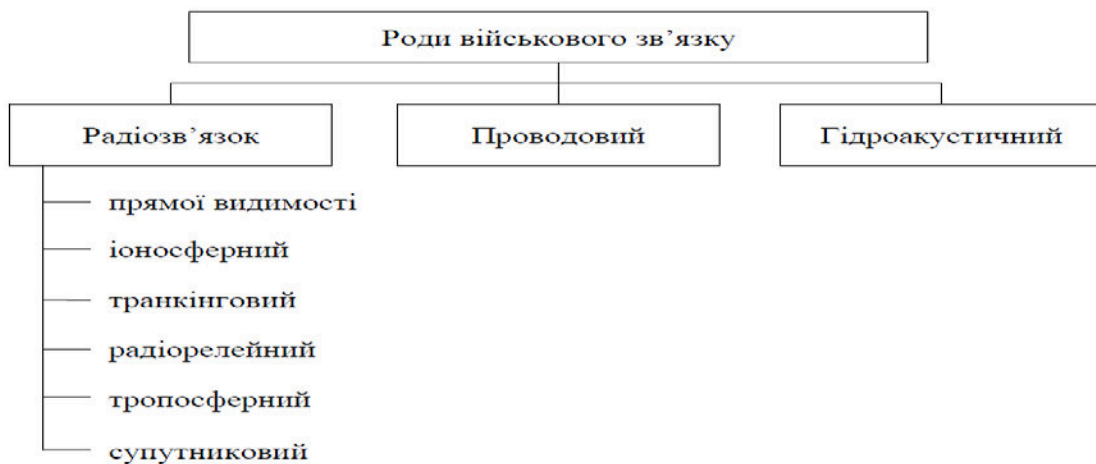
Військовий зв'язок класифікується за видами і родами зв'язку. Вид військового зв'язку – зв'язок, який визначається кінцевими засобами електровз'язку, рухомими та сигнальними засобами зв'язку [2, с. 14].

Видами військового зв'язку є: телефонний, відеотелефонний, документальний (який в свою чергу поділяється): телеграфний, факсимільний, передавання даних, фельд'єгерсько-поштовий, сигнальний. Телефонний зв'язок – електрозв'язок, що забезпечує обмін мовною інформацією. Відеотелефонний зв'язок, мультимедійний зв'язок – електрозв'язок, що забезпечує одночасно обмін мовною інформацією та рухомими і нерухомими зображеннями. Документальний зв'язок – електрозв'язок, що забезпечує обмін документальними повідомленнями. Телеграфний зв'язок – електрозв'язок, що забезпечує обмін інформацією у вигляді літерних і (або) цифрових повідомлень. Факсимільний зв'язок – електрозв'язок, що забезпечує обмін інформацією у вигляді графічних матеріалів (рисуноків, таблиць, графіків, карт, фотографій і т. ін.) і текстових повідомлень.

Передавання даних – електрозв'язок, що забезпечує обмін інформацією у формі, придатній для автоматизованої обробки засобами обчислювальної техніки. Фельд'єгерсько-поштовий зв'язок – зв'язок, що призначений для забезпечення управління військами шляхом доставки рухомими засобами штабам об'єднань, з'єднань, військових частин (кораблів), установам, військовим навчальним закладам, підприємствам та організаціям секретних і поштових відправлень (телеграм), а також для створення постійно діючого поштового і телеграфного зв'язку особового складу Збройних сил України з населенням країни. Сигнальний зв'язок – зв'язок, що призначений для обміну інформацією у вигляді раніше обумовлених сигналів прапорцями, вогнями, сиренами, піротехнічними та іншими засобами [2, с. 15].

Рід військового зв'язку – електрозв'язок, який визначається середовищем розповсюдження сигналів електрозв'язку і каналотворюючими засобами зв'язку.

[2, с. 15].

До родів військового зв'язку відносяться: радіозв'язок прямої видимості, іоносферний, транкінговий, радіорелейний, тропосферний, супутниковий, проводовий і гідроакустичний зв'язок.

Радіозв'язок – електрозв'язок, що здійснюється з використанням радіохвиль. Радіозв'язок прямої видимості – радіозв'язок, що здійснюється в зоні прямої видимості між антенами радіостанцій. Іоносферний зв'язок – радіозв'язок, що здійснюється між радіостанціями, відбиттям радіохвиль від іоносфери або їх розсіюванням на неоднорідностях іоносфери. Транкінговий зв'язок – радіозв'язок мобільних абонентів, що здійснюється через базову приймально-передавальну станцію (обмежену кількість базових приймально-передавальних станцій) або безпосередньо між ними, і при якому застосовується автоматичний частотний, часовий, частотно-часовий або кодовий розподіл радіоканалів між абонентами в межах зони радіодоступу.

Радіорелейний зв'язок – радіозв'язок прямої видимості між двома радіорелейними станціями або радіозв'язок, який здійснюється шляхом багатократної ретрансляції радіосигналів ланцюгом радіорелейних станцій. Тропосферний зв'язок – радіозв'язок, що здійснюється відбиттям та розсіюванням радіохвиль на неоднорідностях тропосфери між станціями, які знаходяться поза межами прямої видимості. Супутниковий зв'язок – радіозв'язок, що здійснюється між земними станціями за допомогою ретрансляції радіосигналів

через супутник-ретранслятор. Проводовий зв'язок – електрозв'язок, що здійснюється розповсюдженням сигналами електрозв'язку вздовж проводового кабелю з металевими або волоконно-оптичними жилами. Гідроакустичний зв'язок – зв'язок, що здійснюється шляхом розповсюдження звукових чи ультразвукових хвиль у водному середовищі [2, с. 16–17].

Засоби військового зв'язку – засоби, що призначені для передавання та (або) приймання інформації, доставки секретних та поштових відправлень в системі військового зв'язку і автоматизації. Роль і значення засобів зв'язку, які використовуються в управлінні військами, визначаються їхніми тактико-технічними даними та змінюються в залежності від характеру бойових дій та обставин, що складаються. Основними є ті засоби, які в даних умовах найбільш повно забезпечують потреби управління військами.

Засоби військового зв'язку поділяються на засоби електрозв'язку, рухомі та сигнальні засоби зв'язку. Засоби електрозв'язку – технічні пристрої, що призначені для обміну інформацією сигналами електрозв'язку та виконання інших функцій. За функціональним призначенням засоби електрозв'язку поділяються на каналоутворюючі, комутаційні, кінцеві, спеціальні та допоміжні. Каналоутворюючий засіб зв'язку – технічний пристрій, що призначений для утворення каналу (каналів) передавання та (або) групових трактів. За основним функціональним призначенням до каналоутворюючих засобів зв'язку відносяться: радіостанції, радіорелейні і тропосферні станції, станції супутникового зв'язку, станції багатоканального зв'язку, апаратура частотного та часового розподілу каналів передавання, апаратура передавання даних, кабелі зв'язку. Комутаційний засіб зв'язку – технічний пристрій, призначений для здійснення певних видів та (або) типів комутації [2, с. 17–18].

Кінцевий засіб зв'язку – технічний пристрій, призначений для перетворення повідомлень, що передаються, у сигнали електрозв'язку і повідомлень, що приймаються, у зручну для сприйняття форму. До кінцевих засобів відносяться: телефонні, телеграфні і факсимільні апарати, апаратура гучномовного зв'язку, відображення та документування інформації, засоби обчислювальної техніки. Спеціальні засоби зв'язку – технічні пристрої, призначені для виконання спеціальних функцій щодо засекречування інформації, імітозахисту, підвищення її достовірності, забезпечення контролю і безпеки зв'язку та інформації. Допоміжні засоби зв'язку – технічні пристрої, призначені для оповіщення, регенерації (відновлення) сигналів електрозв'язку в лініях військового зв'язку, спряження, при необхідності, каналів передавання з засобами зв'язку і автоматизації. Комплекс засобів зв'язку – сукупність організаційно, функціонально і конструктивно взаємопов'язаних засобів електрозв'язку, що призначений для забезпечення обміну інформацією у системі військового зв'язку і автоматизації. Об'єкти військового зв'язку – комплекс засобів зв'язку, який змонтований у технічних будівлях, спеціальних фортифікаційних спорудах та на транспортних засобах [2, с. 18].

Управління військами і зброєю в бою без засобів електрозв'язку неможливо, тому що розмах бойових дій може бути таким, що безперервний зв'язок необхідно забезпечувати між пунктами управління, які знаходяться на відстані декількох сотень кілометрів. В цьому випадку велику роль будуть відігравати засоби радіозв'язку і супутникового зв'язку. Вони є найважливішими, а в багатьох випадках єдиними, які можуть забезпечувати стійке управління військами в самій складній ситуації та при знаходженні командирів і штабів на місці та під час руху. В тактичній ланці управління найбільше застосування знаходять ультракороткохвильові радіозасоби, транкінгові і супутникові засоби, а в оперативно-тактичній і стратегічній ланках – короткохвильові радіозасоби різної потужності і засоби супутникового зв'язку.

Радіорелейні засоби отримали широке використання в усіх ланках управління: в тактичній ланці – малоканалні, в оперативно-тактичній і вище – багатоканальні. Радіорелейні засоби використовуються як для розгортання ліній зв'язку різної протяжності, так і для розгортання польових опорних мереж зв'язку в оперативній та стратегічних ланках управління. Радіорелейні станції широко використовуються також для дистанційного управління радіопередавачами та з іншими цілями. Засоби тропосферного зв'язку застосовуються для розгортання ліній прямого зв'язку між пунктами управління різних ланок (в оперативній та вище), і розгортання осей і рокад в польовій опорній мережі зв'язку. Проводові (кабельні) засоби широко використовуються в тих випадках, коли робота випромінюючих засобів обмежується або неможлива: в певні періоди оборонних дій, при перегрупуванні військ, у

вихідному положенні для наступу і для забезпечення внутрішнього зв'язку на пунктах управління.

Військове керівництво країн НАТО надає великого значення вдосконаленню засобів і методів управління бойовими діями військ. Основою будь-якої системи управління в сучасних умовах є зв'язок між командирами і підлеглими їм підрозділами, а також між підрозділами як одного, так і різних родів військ і видів збройних сил. На думку зарубіжних фахівців, вдосконалення управління військами може бути здійснено тільки при всебічному обліку тактико-технічних можливостей засобів зв'язку. Для забезпечення безперервного управління військами в сучасному швидкоплинному і маневреному бою потрібно легка і малогабаритна апаратура зв'язку [4].

Військові фахівці країн НАТО вважають, що керувати бойовими діями військ в умовах мінливої обстановки можна лише при комплексному використанні засобів зв'язку різних видів. Тому в даний час до складу засобів військової зв'язку збройних сил НАТО входять ультракороткі хвилі (далі – УКХ) і короткі хвилі (далі – КХ) радіостанції, станції тропосферного, звичайної радіорелейного і супутникового тактичної зв'язку, а також засобів проводового та кабельного зв'язку [4].

Рівень розвитку засобів військової зв'язку в різних країнах НАТО є неоднаковим. У США широко використовуються засоби зв'язку, створені на основі останніх досягнень науки і техніки, а збройні сили інших країн НАТО оснащені американською апаратурою розробки періоду 50-х рр. XX ст., яка вже знята із озброєння у США і, за заявами військових фахівців цих країн, в повному обсязі відповідає сучасним вимогам ведення бойових дій. Деякі країни Північноатлантичного союзу закупають в США більш сучасну апаратуру зв'язку так званого «другого покоління». Наприклад, станції AN / PRC-25, -77, AN / GRC-106, AN / VRC-12 і інші. Крім того, в ряді європейських країн НАТО в останні роки розроблена і прийнята на озброєння нова апаратура радіо- і радіорелейного зв'язку. У Великобританії, ФРН, Нідерландах і Данії особлива увага приділяється розробці власних засобів зв'язку для своїх збройних сил [4].

Сучасний етап розвитку засобів військової зв'язку країн НАТО характеризується наступними особливостями: створення апаратури КХ і УКХ радіозв'язку з поліпшеними тактико-технічними характеристиками; розробка комплексної апаратури зв'язку, що забезпечує рішення широкого кола завдань; створення уніфікованих і універсальних засобів зв'язку з широким діапазоном частот, призначених для одночасного використання в різних родах військ і видах збройних сил; широке використання мобільних станцій тропосферного і звичайної радіорелейного зв'язку в тактичних цілях; впровадження цифрових методів передачі інформації і електронної комутації в мережі військової зв'язку [4].

Удосконалення апаратури КХ і УКХ радіозв'язку. В армії США радіозв'язок використовується у всіх ланках управління. У своєму розвитку американські засоби КВ і УКВ радіозв'язку пройшли два етапи. До станцій, створених на першому етапі (в 50-х рр. XX ст.), відносяться радіостанції AN / PRC-6, -8, -9, -10, AN / GRC-19, -26 та інші. Вони в основному вже зняті із озброєння в США, але ще досить широко використовуються в збройних силах інших країн НАТО [4].

Іноземні фахівці вказують, що ці радіостанції громіздкі, мають велику вагу, виконані на електронних лампах, для них характерна низька надійність в роботі. Крім того, радіостанції, що використовувалися в танкових, артилерійських і піхотних підрозділах (AN / PRC-8, -9, -10), працюють в різних діапазонах частот, що ускладнює організацію зв'язку і взаємодія між ними [4].

З метою підвищення надійності, поліпшення експлуатаційних характеристик (в тому числі і ремонтпридатності), а також зниження габаритів і ваги тактичних радіостанцій для них створюються малогабаритні пристрої електронної настройки, які володіють достатньою механічною міцністю, прості у використанні і мають універсальні характеристики. Так, розміри шестиконтурного фільтра, перебудовується в діапазоні від 3 – до 3,9 МГц, складають всього 12,7X 17,5X 32,9 мм. Його обсяг приблизно на один порядок менше обсягу аналогічного фільтра із механічною перебудовою [4].

У тактичних радіостанціях електронне налаштування застосовується в основному в преселектор і підсилювачах високої частоти, а також в синтезаторах частоти. Її застосування полегшує компонування радіостанцій, позаяк вузол налаштувань можна розмістити в будь-

якому місці корпусу. До числа нових радіостанцій, розроблених і прийнятих на озброєння в європейських країнах НАТО і ЗСУ є радіостанції фірми «Harris» (США) [4].

[6].

[7].

Основу системи функціонування будь-якої автоматизованої системи управління військами складають процеси передачі та обробки інформації. Найбільш складними є інформаційні процеси автоматизованої системи управління (далі – АСУ) адміністративного типу до якого відносяться АСУ військами та бойовими засобами. При дослідженні процесів функціонування апаратно-програмних засобів системи управління і визначенні вимог до АСУ в цілому та її компонентів виникає необхідність застосування моделей. На етапі створення базового варіанту вимог і базової структури АСУ найбільш оптимальними є математичні моделі, кожна з яких являє собою систему масового обслуговування і характеризується вхідним потоком заявок, механізмом і дисципліною їх обслуговування [5, с. 100].

Отже, значення і застосування кожного із перерахованих засобів зв'язку визначається оперативно-тактичними факторами, а також тактико-технічними даними, фізико-географічними умовами та ін. В усіх випадках засоби зв'язку повинні застосовуватися комплексно, головним засобом зв'язку є той, що в тій чи іншій ситуації найбільш повно забезпечує потреби управління ЗСУ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Недашківський О. Л. Технології та протоколи інфокомунікаційних мереж (частина перша). К., 2017. 67 с.

2. Організація військового зв'язку (В. Г. Шолудько, М. Ю. Єсаулов, О. В. Вакуленко, Т. Г. Гурський, М. М. Фомін). Навчальний посібник. К.: ВІТІ, 2017. 282 с.
3. Головне управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України. URL: <http://www.mil.gov.ua/ministry/struktura-generalnogo-shtabu/golovne-upravlinnya-zvyazku-ta-informacijnih-sistem-gsh-zsu.html>
4. Современное состояние и перспективы развития средств войсковой связи в странах НАТО // Зарубежное военное обозрение. URL: <http://www.zvo.su/suhoputnye-voyska/sovremennoe-sostoyanie-i-perspektivy-razvitiya-sredstv-voyskovoy-svyazi-v-stranah-nato.html> (дата звернення: 10.05.2018).
5. Мелешко О. М., Пасько І. В., Сушинський Д. О. Загальний підхід до моделювання процесів передачі та обробки інформації в системі управління ракетних військ і артилерії // Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. 2017. Вип. 5 (54). С. 97–101.
6. Радиостанция RF- 5800H-MP. URL: <https://military.trcvr.ru/2015/09/06/radiostancija-rf-5800h-mp/> (дата звернення: 10.05.2018).
7. HARRIS: Радиостанция ОБЧ/УВЧ портативная, сетевая RF-7800M-HH. URL: <http://radiocom-review.blogspot.com/2012/08/harris-rf-7800m-hh.html> (дата звернення: 08.02.2018).

Кам'янецька Уляна

Науковий керівник: проф. Зуляк І. С.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ «СОЮЗДРУКУ» НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ (1945–1955 РР.)

Актуальність досліджуваної проблеми ґрунтується на тому, що питання особливостей функціонування «Союздруку» на Тернопільщині упродовж окресленого часу науковцями не вивчалось.

Наукова новизна полягає у тому, що автором статті чи не вперше зроблено спробу проаналізувати її.

Об'єкт дослідження – Тернопільщина в період другої половини 1940-х – першої половини 1950-х рр.

Предмет дослідження – тенденції та особливості функціонування «Союздруку» на Тернопільщині в означений період.

Мета статті – дослідити особливості «Союздруку» на Тернопільщині упродовж другої половини 1940-х – першої половини 1950-х рр.

Основні завдання статті:

- окреслити мережу відділів «Союздруку»;
- з'ясувати виконання планів передплати періодичних видань;
- охарактеризувати радянську модель розповсюдження преси.

Основу джерельної бази складають архівні матеріали фонду Р-2793 Державного архіву Тернопільської обл.

17 вересня 1939 р., в результаті нападу СРСР на Польщу, західноукраїнські землі опиняються у складі УРСР. З метою якнайшвидшого поширення радянської влади на Західну Україну, розроблено програму відповідних заходів. Важлива роль у якій відводилася мобілізації населення до побудови комуністичного суспільства в СРСР, поширення радянської ідеології. Для цього найдієвішим засобом була комуністична преса. Тому радянська влада утвердившись, почала розширювати мережу «Союздруку» на західноукраїнських землях, утворюючи обласні, районні пункти з розповсюдження преси.

10 жовтня 1939 р. утворено Тернопільський обласний відділ з розповсюдження преси «Союздруку», який розпочав формувати розгалужену мережу органів для розповсюдження преси. Проте його діяльність тимчасово припинилася у липні 1941 р., у зв'язку з нацистською окупацією території. Після звільнення території УРСР у 1944 р. діяльність «Союздруку» відновилася, влада створювала спеціальні органи для розповсюдження преси, мережу кіосків і органів для роздрібної торгівлі пресою. Цей процес відбувався в час повоєнної відбудови господарства. На Тернопільщині утворено розгалужену мережу відділів «Союздруку».

Упродовж існування СРСР, Тернопільську обл. поділено на значну кількість районів. За різними даними, у повоєнний період тут було 38 або 39 районів, вони створювались для зручності управління територією. Зокрема, утворено такі райцентри: Бережанський,